

Udruga Kurziv – Platforma za pitanja kulture, medija i društva

Ulica baruna Trenka 11, 10 000 Zagreb

OIB: 37744271801

T/F +385 1 78 98 732 M +385 99 3040 100

Izveštaj o radu za 2019. godinu

Udruga **Kurziv** osnovana je 2009. godine u svrhu preuzimanja i daljnjeg razvoja portala **Kulturpunkt.hr**, koji je do tada vodila i razvijala **SU Klubtura**, kao i razvoja s njim povezanih projekata i aktivnosti od kojih su u 2019. najvažnije **Abeceda nezavisne kulture**, **Kritika – jučer, danas, sutra** i **Kulturpunktova novinarska školica**.

Program **Abeceda nezavisne kulture** proistekao je iz projekta **U fokusu** iniciranog 2009. te je postavljen kao arhiv ideja i praksi nezavisne kulture od 1990-ih do danas, a temelji se na istraživanju, bilježenju, dokumentiranju i historiziranju raznolikih progresivnih, eksperimentalnih, subverzivnih i alternativnih kulturnih i umjetničkih praksi koje nisu dio dominantnih tijekova visoke i potrošačke kulture te koje sustavno izostaju iz mainstream medija.

Kulturpunktova novinarska školica do sada je održana u deset ciklusa u trajanju od četiri mjeseca, a usmjerena je na obrazovanje mladih koji su zainteresirani za bavljenje novinarstvom u polju suvremene kulture i umjetnosti, a program je usredotočen na vizualne i izvedbene umjetničke prakse, uz modul medijske pismenosti koji je sastavni dio programa postao 2016. godine.

Kritika – jučer, danas, sutra, čiji je cilj afirmacija kritičke valorizacije suvremene domaće kulturno-umjetničke produkcije, ali i postavljanje u fokus rasprave o transformacijama kritike kao forme, partnerski je program Kurziva i Kulturtregera, dok pojedine segmente projekta realiziramo u suradnji s organizacijama na lokalnom, regionalnom i europskom planu.

Na izbornoj skupštini u ožujku na mjesto dopredsjednice Kurziva i glavne urednice portala **Kulturpunkt.hr** izabrana je i imenovana **Ivana Pejić**. Do prosinca 2019. u organizaciji smo imali 6 zaposlenih osoba. **Matija Mrakovčić** bila je zaposlena na puno radno vrijeme, **Ivana Pejić** i asistentica koordinatorice **Martina Kontošić** na četiri sata, novinar i urednik **Lujo Parežanin** na šest sati. Na pola radnog vremena zaposlena je financijska voditeljica **Korana Gačić-Fuk**, a kao partneri na ESF projektu *Svi za Pogon, Pogon za sve!* u 2019. smo zaposlili **Mariju Krnić** na 5 sati.

Pored stalno zaposlenih, na projektima i programima organizacije u 2019. surađivalo je 82 vanjskih suradnika koji su honorirani za svoj rad. Ukupno ostvareni prihod organizacije u 2019. godini iznosio je 965.640,84 kn. Portal mjesečno posjećuje oko 12 000 posjetitelja. Pored uredničkog tima portala, na produkciji sadržaja u prošloj je godini surađivalo preko sedamdeset vanjskih suradnika i autora.

U 2019. godini na portalu **Kulturpunkt.hr** objavljeno je preko 1500 članaka.

Portal Kulturpunkt.hr

U 2019. godini portal **Kulturpunkt.hr** bilježi četrnaest godina rada. Pokrenut 2005. s ciljem pružanja vidljivosti onim kulturnim i umjetničkim sadržajima koji svojim karakterom i problemskom okupacijom isključavaju iz prostora mainstreama i mainstreamu primamljivih sadržaja, **Kulturpunkt.hr** se razvio u obuhvatan medijski okvir koji nudi platformu za prezentaciju, analizu, kritiku, kontekstualizaciju i sistemsku analizu različitih procesa u poljima kulture, umjetnosti, društva, obrazovanja i medija.

Portal **Kulturpunkt.hr** neprofitni je internetski portal i jedini medij koji već petnaestu godinu kontinuirano prati hrvatsku nezavisnu kulturnu scenu i suvremene umjetničke prakse, s naglaskom na one istraživačke, kritičke, angažirane prirode. Kulturpunkt.hr svoj prostor otvara i građanskim inicijativama koje vode procese javnog zagovaranja, potičući odgovorne socijalne i političke odluke u Hrvatskoj, kao i veću participaciju građana u njihovom donošenju. Neizostavni su fokusi portala kultura mladih, urbana kultura, društveni aktivizam, nove tehnologije, suvremena umjetnost, slobodna kultura, queer kultura, umjetnost novih medija, nove umjetničke prakse, kustoske prakse, eksperimentalni, progresivni i istraživački pristupi u umjetnosti, ali i urbanizam i arhitektura, sociologija urbaniteta i problematika javnog prostora, civilno društvo, rodne teme, mediji, društvo, obrazovanje i suvremena humanistika.

Na portalu se mogu pročitati isključivo autorski tekstovi, kritike, osvrti, reportaže, analize i intervjui iz područja suvremene umjetnosti i kulture, kao i članci koji analitički propituju trendove hrvatskog društva i politike, posebice one koji se odnose ili značajno utječu na polje kulture i umjetnosti. Analizom dosadašnje produkcije, ali i prateći promjene u načinu informiranja o kulturnim i umjetničkim događanjima koje je donio razvoj društvenih mreža, uredništvo portala svoj fokus usmjerava na sadržaj koji kontekstualizirano pristupa aktualnim događajima. S druge strane autorskog rada, važan segment portala čini rubrika "Natječaji", u kontinuitetu jedna od najposjećenijih rubrika portala, koja je kroz četrnaest godina postojanja postala jedinstveno mjesto informiranja o otvorenim pozivima za umjetničku produkciju, rezidencije, zapošljavanje, edukaciju i sudjelovanje u sektorima kulture i medija, u zemlji, regiji i svijetu. Isti geografski obuhvat imaju i teme koje pratimo u polju suvremenih umjetničkih i kulturnih praksi, kulturnih politika, medijskih politika itd. Na taj način čitatelje informiramo o važnim i zanimljivim događanjima i trendovima u međunarodnom kontekstu. Time portal doprinosi i poboljšava djelovanje i razumijevanje područja nezavisne i suvremene kulture, kao i šireg spektra tema koje pokriva poput medija, obrazovanja i društvenih procesa. Portal sustavno radi na produkciji kritičke valorizacije umjetničke produkcije u poljima vizualnih i izvedbenih umjetničkih praksi te suvremene klasične i eksperimentalne glazbe i kao takav prepoznat je kao važno mjesto sustavne refleksije koje nudi vrijedne doprinose kako samim umjetnicima tako i publici.

Odupirući se marginalizaciji kulture u medijima **Kulturpunkt.hr** se tijekom 14 godina svog postojanja etablirao u važnu oazu informiranja o događanjima iz kulture, njenim sjecištima s drugim segmentima društva kao i o važnosti koju ona ima za razvoj aktivnih građana i zdravog

demokratskog društva. Od samih početaka portal nije pristajao na brzo, instant novinarstvo već njeguje dubinski i kritički pristup obradi tema. Urednička politika portala **Kulturpunkt.hr** naglasak postavlja na obradu sadržaja kroz analitički pristup te ne pristaje na sveprisutnu logiku koja se temelji na formuli: brzo, zabavno i jednostavno. Svi sadržaji koji se objavljuju na portalu urednički su obrađeni. Ovakav pristup smatramo iznimno važnim, jer suvremeni medijski prostor, potaknut brzinom i kvantitetom, sve više zanemaruje kvalitetu te urednička uloga gotovo izostaje. Tako se u medijima, kako bi se zadržao kvantitativni aspekt, često pojavljuju tekstovi koji su neadekvatno strukturirani ili pak jezično nepročišćeni i često vrludaju između govornog, dijalektalnog, književnog i novinarskog stila.

Pored stručnjaka za pojedina područja koji redovito surađuju s portalom i objavljuju svoje članke i intervjue, portal **Kulturpunkt.hr** već godinama otvara svoj prostor mladim i neafirmiranim autorima kojima želi poslužiti kao poligon za istraživanje i usavršavanje njihovih novinarskih i spisateljskih vještina. U suradnji s redakcijskim timom portala, mladi autori uz stalnu mentorsku podršku urednika i novinara, stječu nova znanja i vještine te usavršavaju postojeće, i u konačnici se afirmiraju u kvalitetne autore. U vrijeme kada su humanističke struke na tržištu rada ugrožene, pogotovo kada govorimo o mladima, portal ima važno mjesto u stjecanju prvih radnih iskustava i otvaranju mogućnosti profesionalnih angažmana na polju pisanja i novinarstva.

a) Tema

Ova rubrika svojevrsna je spona informacijskog servisa s analitičkim i kritičkim rubrikama kojom se pored fokusa na hrvatsku kulturu i umjetnost, bavimo i sadržajima iz regije i svijeta, iz polja suvremenih umjetničkih i kulturnih praksi, kulturnih politika, medijskih politika itd. i na taj način čitatelje informiramo o važnim i zanimljivim događanjima i trendovima na međunarodnoj sceni.

Neki od primjera tema kojima smo se bavili tijekom ove godine su: digitalna humanistika u tekstu „Mreže i strukture (nezavisne) kulture“, nove tehnologije kao alati komunikacije u kulturi i umjetnosti u tekstovima „Nove perspektive umjetnosti“ i „Digitalni transfer generacijskog znanja“, pitanja posljedica turistifikacije u tekstovima „Imamo li pravo na dom?“ i „Izmješteni pristup dokumentarizmu“, suvremenim sustavi proizvodnje i prijenosa znanja u tekstu „Prema drukčijem, umjetničkom znanju“, uvidi u zanemarenu povijest queera u tekstu „Arhivski impuls i queer kultura“, dekolonizaciji muzeja „Preispitivanje sustava opresije“, prostori nezavisne kulture „Za očuvanje autonomnih prostora“.

Kroz niz objavljenih članaka pratili smo kadrovske politike i njihov utjecaj na programe u institucijama kao što su Studentski centar, Filmski ured Grada Zagreba i zagrebački Ured za kulturu, medijske politike, kao i pitanja rada u kulturi.

b) Tekstovi, intervjui i kritike u rubrici Kulturoskop

Kritičko razmatranje pojedinih fenomena suvremenog društva čije otiske nalazimo u svijetu kulture predmet su članaka i intervjua koji se posebno produciraju za potrebe portala **Kulturpunkt.hr**, a objavljuju u rubrici **Kulturoskop**. U osmišljavanju i odabiru tema sudjeluju članovi redakcijskog

tima te vanjski suradnici koji su stručnjaci za pojedina područja: nove medijske kulture, suvremene vizualne umjetnosti, izvedbene umjetnosti, film, glazba, kulturne politike, urbane politike, medijske politike, javna sfera, sociologija, filozofija, javni prostor, javna i zajednička dobra, obrazovanje i obrazovne politike, itd.

Pored redovnog praćenja kulturnih manifestacija u Hrvatskoj, kroz pisanje osvrti, analitičkih i kritičkih prikaza održanih kulturno-umjetničkih događanja, intervjua s organizatorima i gostima (teoretičarima, umjetnicima, kustosima, kulturnim menadžerima, producentima i drugima) ovih manifestacija, rubrika donosi članke i intervjue koji predstavljaju, ali i problematiziraju važne trendove i pojave u polju kulture, politike i društva koji nisu nužno vezani uz konkretni aktualni događaj/manifestaciju.

Dominantna forma u ovom segmentu su kritički osvrti na aktualnu produkciju u poljima suvremenih izvedbenih umjetnosti i vizualnih umjetnosti. I dalje u ovom segmentu pratimo suvremenu klasičnu te eksperimentalnu glazbu, s obzirom da je kritika tog dijela umjetničke produkcije u dnevnim i tjednim novinama i medijima gotovo potpuno zanemarena.

Osim redovite kritičke valorizacije domaće produkcije, kritika je otvorena i za raznolike autorske pristupe samoj formi pa je tako ova sekcija iznjedrila brojne autorske pristupe samoj formi kritike koja vrlo često izlazi iz standardnog okvira analize i prikaza samog djela te ga postavlja u širi kontekst, bilo autorskog opusa, umjetničkog pristupa, problemskog odabira i slično. Tako i sekcija kritike nudi obuhvatne i složene problemske prikaze umjetničkih radova referirajući se na druge umjetnike, postavljajući ih u perspektivu sa širim dijapazonom dinamika na domaćoj i internacionalnoj sceni. Ovaj pristup smatramo važnim jer publici daje uvid u širi kontekst onoga što nastaje na domaćoj sceni te pomaže pri razumijevanju slojevitosti utkanih u umjetničke radove.

Stalne vanjske suradnice i suradnici u ovom su segmentu kritičarke i kritičari mlađe generacije, od kojih je većina kroz tekstove objavljene na Kulturpunktu i afirmirala svoju poziciju, dok su neki autori tek u procesu njenog građenja i učvršćivanja. To su **Tihana Bertek, Miona Muštra, Nina Čalopek, Ana Fazekas, Bojan Krištofić, Ivana Slunjski, Davorka Begović, Luka Ostojić, Anamarija Žugić, Una Bauer, Matea Grgurinović, Iva Rosandić, Hana Sirovica, Maja Flajsig, Barbara Gregov i Renata Šparada.**

Osim autora i autorica koji pokrivaju područje grada Zagreba, kao epicentra kulturnih i umjetničkih zbivanja u Republici Hrvatskoj, nastavili smo višegodišnji rad na izgradnji mreže vanjskih suradnika izvan Zagreba. Taj rad smatramo izrazito važnim kako bismo čitateljima pružali uvid u događanja u drugim, također kulturno vibrantnim sredinama, a umjetnicima i organizatorima refleksiju na njihov rad, koja redovito izostaje u lokalnim medijima. Tako je događanja u Rijeci pratile su **Glorija Mavrinc, Sendi Bakotić, Jelena Uher i Nika Krajnović**, u Karlovcu **Josipa Lulić**, u Osijeku **Ivana Đerđ-Dunderović**, u Splitu **Kristina Tešija** te u Zadru **Ana Gospić Županović**.

Kroz podrubriku **Kinemaskop** u 2019. godini osigurali smo nastavak analitičkog i kritičkog pristupa recentnoj domaćoj filmskoj proizvodnji, uz naglasak na mlade, još neafirmirane autore. Pratili smo

domaću kratkometražnu filmsku produkciju nastalu prvenstveno na Akademijama, odnosno Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu te kino klubovima, a prikazanu na Danima hrvatskog filma i Reviji studentskog filma, kao i eksperimentalni film *Strujanja* Katerine Dude koji ispituje prostor zgrade Ine. Pisali smo o omnibusu *Duboki rezovi* sastavljenom od tri kratka filma Dubravke Turić, Filipa Mojzeša i Filipa Peruzovića, te popratili projekciju filma *Rat art* Zeva Ashera u sklopu osječke Barutane 019. Popratili smo analizama nove filmske uratke Thomasa Heisea, Ivana Markovića, Patricija Guzmána, Céline Sciamma i Vaclava Marhoula. Tekstom ili intervjuem popratili smo festivale 25 FPS, Liburnia Film Festival, Supertoona, Okolišni filmski festival, ZagrebDox i HUman Rights Film Festival.

Velikoj umjetnici Agnès Varda posvetili smo tekst povodom njene smrti, a u Konstmuseumu u Malmöu posjetili izložbu *Profesor Baltazar i spomenik nevidljivom građaninu* Behzada Khosravija Noorija, umjetnika iranskog podrijetla baziranog u Stockholmu. Sa Sunčicom Fradelić, predsjednicom Kino kluba Split, razgovarali smo o bogatoj povijesti kluba, odnosu prema tradiciji, promjenama i konstantama u radu i položaju kinoklubova, a s članicama i članovima Klubvizije o planovima za novu etapu djelovanja. Nedavno restaurirana i digitalizirana, *Kuća na pijesku* Ivana Martinca primjer je inventivnog oblikovanja filmskog prostora u kojem se nerazlučivo prepliću zbiljsko i imaginarno, a o njoj je pisala **Višnja Vukašinić**.

S producenticom Marinom Andree Škop iz Studija dim razgovarali smo o filmskom i medijskom obrazovanju u Hrvatskoj i izazovima rada na međunarodnim koprodukcijama. S Reom Rajčić i Ivanom Kelavom, producentima zagrebačke Eclectice razgovarali smo o mogućnostima distribucije nezavisnih filmova i važnosti ulaganja u edukaciju mladih autora. S Hrvojem Osvadićem, suvlasnikom 15 umjetnosti i bivšim predsjednikom Hrvatske udruge producenata razgovarali smo o utjecaju stranih produkcija na tržištu i glavnim izazovima struke.

Pisali smo o novom HAVC-ovom Pravilniku o provedbi Nacionalnog programa, položaju žena u filmskoj industriji, razvoju tehnologije koja omogućava nove filmske forme, streaming servisima te video on demand platformama, kao i povodom zatvaranja Kina Europa, stanju lokalnih kinoprikazivača. Popratili smo 25 FPS gdje smo s članicom Velikog žirija Shai Heredijom razgovarali o njezinom radu i indijskoj kinematografiji, kao i izložbu *Oblici slobode* u Galeriji Nova, posvećenu Filmskoj komuni Rožava – kolektivu filmskih umjetnica i umjetnika, studentica i studenata.

Tijekom 2019. veći smo naglasak stavili na vibrantno područje recentne domaće i strane televizijske produkcije. **Leona Širac** analizirala je novu sezonu *Betonskih spavača*, dok je **Tonći Kožul** pratio inozemnu televizijsku produkciju. Pritom je naglasak postavljen na serije koje svojim tematskim i problemskim fokusima seciraju aktualne društvene procese i fenomene što smatramo iznimno bitnim jer otvaraju prostor za analizu reakcije popularne kulture na njih.

Svi su tekstovi trajno dostupni na portalu **Kulturpunkt.hr**, u rubrici **Kulturoskop**, podrubrici **Kinemaskop**.

c) Multimedijalni sadržaj – audio i video podcast i prilozi

S obzirom da je internetsko novinarstvo uvelike obilježeno multimedijalnošću, redizajnom portala smo otvorili mogućnost za objavljivanje audio i video priloga te postavljanja audio i video podcasta koje čitatelji ne moraju nužno konzumirati na portalu već ih mogu pohraniti na svojim računalima, mobilnim telefonima i dr. Radi se o kratkim, montiranim audio i video zapisima različitih predavanja, performansa, reportaža, manifestacija itd. iz područja nezavisne kulture, suvremene umjetnosti, medija i civilnog društva.

Audio podcasti su projekt audio vođenja kroz izložbe na suvremenoj kulturnoj sceni s kojim smo započeli u 2015. godini. Ovaj nam segment sadržaja predstavlja prenosnicu između informacijskog servisa u kojem najavljujemo događanja na sceni i kritičkog osvrta koji detaljno i dubinski sagledava određenu izložbu. S obzirom na objavu audio vodstva neposredno nakon otvorenja izložbe, predstavljamo ga kao samostalan format koji služi slušanju prilikom razgledavanja izložbe, kao sredstvo poticaja na posjet izložbi, a u konačnici i kao dokument određenog izložbenog postava koji publici ostaje trajno dostupan na portalu.

Neke od izložbi koje su u 2019. godini na taj način približene publici vodstvima njihovih kustosa i umjetnika su: *Iz povijesti* Marije Koruge u galeriji Baza, *Pretvori se u uho* Tonija Mijača u Jedinstvu, *Muzej kristalne lubanje* Nike Mihaljevića u Galeriji VN, *Povratna informacija 1.2.* Vitra Drinkovića u galeriji Šira, *Killing, Arranging, Walking* u Petre Mrše u Galeriji Spot, i dr.

Iako je podcast kao medijska forma u međuvremenu u globalnom kontekstu doživio svoj procvat, u Hrvatskoj je i dalje rijetka i gotovo nepostojeća forma. U želji da dodatno razvijemo podcast kao medijski sadržaj, u 2019. godini započeli smo sa serijom “Improvizacije” u kojoj donosimo razgovore s autorima iz polja suvremene klasične i eksperimentalne glazbe o kreativnim i tehničkim aspektima njihova rada. Na taj način želimo ovo medijski zanemareno područje približiti široj javnosti te doprinijeti boljem razumijevanju ne samo kompleksnosti kreativnog procesa, već i tehničkih i operativnih uvjeta produkcije. Prvi autori u Improvizacijama su bili Leo Beslać i Luana Lojić.

Pored portala, koji je centralni projekt udruge, **Kurziv** provodi još tri programa – **Abecedu nezavisne kulture**, **Kulturpunktovu novinarsku školicu** te **Kritiku – jučer, danas, sutra**

Abeceda nezavisne kulture

Abeceda nezavisne kulture, pokrenut 2009. godine, je program usmjeren na bilježenje, dokumentiranje i arhiviranje razvoja nezavisne kulturne scene u Hrvatskoj na portalu Kulturpunkt.hr, a u 2011. širi se i u offline prostor otvaranjem Centra za dokumentiranje nezavisne kulture u prostoru kluba **Booksa** udruge **Kulturtreger** koja tada postaje i stalni partner u projektu.

Program je zamišljen kao arhiv ideja i praksi nezavisne kulture od 1990-ih do danas, a temelji se na istraživanju, bilježenju, dokumentiranju i historiziranju raznolikih progresivnih, eksperimentalnih, subverzivnih i alternativnih kulturnih i umjetničkih praksi koje nisu dio dominantnih tokova visoke i potrošačke kulture te koje sustavno izostaju iz mainstream medija.

U 2019. godini nastavljen je rad na intervjuima s istaknutim kulturnim radnicima iz Hrvatske i regije. Objavljen je razgovor s **Kristinom Leko**, vizualnom umjetnicom koja od sredine 90-ih razvija svoju angažiranu umjetničku i participativnu praksu. Tijekom godine realizirani su, te transkribirani i uređeni intervjui s kustosom i pokretačem Instituta Tomislav Gotovac Darkom Šimičićem, umjetnikom i glazbenikom Damirom Pricom Kafkom i umjetničkom direktoricom Eurokaza Gordanom Vnuk.

Dio sadržaja u online arhivu na portalu **Kulturpunkt.hr** poslužio je kao baza za koncipiranje sintetičkih i analitičkih tekstova prema postojećim i novim materijalima te tematskim i problemskim cjelinama koje planiramo finalizirati u formi triju publikacija. U 2019. godini posvetili smo se daljnjem radu na publikaciji koja obuhvaća umjetničke prakse na nezavisnoj kulturnoj sceni od 1990-ih do danas, podijeljene po granama (izvedbene umjetnosti, vizualne umjetnosti, film, glazba, književnost) i temama (community art, eksperimentalna umjetnost, performans, kratki i aktivistički film, supkulturna muzička scena...), s ciljem sistematizacije prikupljene građe i njezina sagledavanja u širem problemskom i kontekstualnom okviru. U ovom smo segmentu već objavili tekstove autora **Igora Ružića** (Damir Bartol Indoš i Schmrztz Teatar u 1990-ima), **Ivane Slunjski** (historijat plesne umjetnosti u polju nezavisne kulture) te **Vesne Kesić** (feminističke umjetničke prakse i antiratna kampanja). Do kraja 2019. u procesu finalizacije su bili, a zatim i objavljeni, tekstovi **Dunje Kučinac** i **Nikole Mokrovića** *Odgoj jedne scene i jedne generacije* o sceni fanzina koja je potpomogla „rađanje“ dijela onoga što danas percipiramo kao nezavisnu kulturnu scenu, te *Kontinuitet diskontinuiteta* **Davorke Begović** o historijatu razvoja nekih od najistaknutijih predstavnika domaće eksperimentalne glazbe i njihovim suradnjama s poljem nezavisne kulture.

Publikacija *Sitni vez društvene promjene - od prostora inkubacije do prostora participacije* sadržajno se naslanja na izložbu *Prostori nezavisnih – nezavisni prostori*, produciranu 2015. u suradnji Centra za dokumentiranje nezavisne kulture (Kurziv i Kulturtreger) te SU Klubtura, a koja je predstavljena u Zadru od 15. do 30. studenog 2019. Publikacija sadržava izbor iz intervjua objavljenih u online arhivu Abeceda nezavisne kulture na portalu Kulturpunkt.hr, koji dokumentiraju procese koji su prethodili nastanku i razvoju novih kulturnih institucija, onoga što danas nazivamo društveno-kulturnim centrima u Republici Hrvatskoj. Prošle je godine publikacija dizajnirana i objavljena kao pdf, a ove smo je godine odlučili otisnuti i distribuirati svima zainteresiranima za tematiku koju obrađuje.

Od početka projekta u formi otvorenih razgovora o sceni i s predstavnicima scene organizirali smo javna događanja u desetak hrvatskih gradova. Njihova je svrha bila da se prvenstveno u javnom forumu komentira i dokumentira dosege i vidljivost, relevantnost i kapaciteti kulturnih i umjetničkih praksi koje nastaju na nezavisnoj kulturnoj sceni.

Otvoreni razgovor ove je godine održan 16. studenog u prostoru zadarskog kluba Knjigozemski, u sklopu izložbe *Nezavisni prostori – prostori nezavisnih* koju su zajedno producirali Centar za dokumentiranje nezavisne kulture i Savez udruga Klubtura. Izložbu su 15. studenog otvorili predstavnici Centra (Matija Mrakovčić, Kurziv) i Klubture (Dinko Štimac), a Matija Mrakovčić je sljedeći dan moderirala otvoreni razgovor s 25 sudionika, predstavnika zadarskih udruga i umjetničkih organizacija te pojedincima i umjetnicima koji djeluju na zadarskoj sceni, kao i

zainteresiranom javnosti. Razgovorom koji je trajao više od tri sata pokušali smo detektirati i zabilježiti promjene u polju nezavisne kulture i civilnog društva u posljednjih dvadeset godina. Zadar nam je bio posebno važan u sklopu projekta jer u samom arhivu postoji tek jedan

intervju sa predstavnicima zadarske kulturne scene. Osim medijskog praćenja razgovora od strane lokalnih medija, isti je razgovor bio popraćen u novopokrenutom podcastu nezavisnog prostora Knjigozemska, dok je fotogalerija s događanja podijeljena na društvenim mrežama Kulturpunkt.hr-a i Knjigozemske.

Kulturpunktova novinarska školica

Projekt **Kulturpunktova novinarska školica** usmjeren je na obrazovanje mladih koji su zainteresirani za bavljenje novinarstvom u polju suvremene kulture i umjetnosti, a program je usredotočen na vizualne i izvedbene umjetničke prakse. Deseti ciklus programa ove neformalne edukacije održavao se od listopada 2019. do veljače 2020. godine, odnosno kao i prethodnih godina u jesensko-zimskom kvartalu. Program se sastoji od serije predavanja o pravcima i praksama u poljima suvremenih vizualnih i izvedbenih umjetničkih praksi, novinarskih radionica, terenske nastave kao i mentoriranog pisanja tekstova. Program predavanja koncipiran je na način da naglasak postavlja na razmatranje konteksta te analitički pristup poljima u fokusu. Kroz predavanja polaznici dobivaju uvid u osnovni okvir polja kulture i umjetnosti te kulturnih politika, te uvodne preglede o različitim podpodručjima suvremenih vizualnih i izvedbenih praksi – uvod u suvremenu umjetnost; umjetnost u javnom prostoru; upoznavanje s konceptualnim, kritičkim, angažiranim, relacionim, participativnim, procesualnim i community umjetničkim praksama; animacija i film; kustoske prakse; suvremene izvedbene prakse, performans, suvremeni ples. Pored samih umjetničkih praksi, poseban programski modul koji razvijamo u sklopu programa škole je medijska pismenost kroz koju se polaznici upoznaju sa strukturom medijskog polja, medijskim politikama, poviješću medija, procesima transformacije medijskog polja; novinarskom etikom; medijskim žanrovima; kritičkim i analitičkim čitanjem medija.

Provedeno je deset predavanja o različitim aspektima suvremene kulture i umjetničkih praksi. Teme su bile: *Kulturne politike i nezavisna kulturna scena, Kritičko čitanje i transformacije medija, Uvod u suvremenu umjetnost, Suvremene umjetničke prakse*. Predavanja su održali **Teodor Celakoski, Ladislav Tomičić, Petar Vidov, Klaudio Štefančić, Andreja Kulunčić, Agata Juniku, Ana Dević i Vesna Vuković**.

Radionice produkcije medijskog sadržaja fokusirane su oko tri formata: pisanog, audio i video novinarstva. Kulturpunktova novinarska školica nije samo nazivom povezana s elektroničkom publikacijom u kojoj njeni polaznici objavljuju prve radove iz područja suvremene civilne kulture i umjetnosti, već kao i sam portal Kulturpunkt.hr, svojim oblicima i fokusima odgovara na promjene u društvenom i tehnološkom okruženju. Radionice u sklopu Kulturpunktove novinarske škole dugi je niz godina vodio **Ante Perković**, novinar, publicist, glazbenik i umjetnik koji je specifičnim pristupom području i angažiranim radionicama pisanja oblikovao generacije današnjih autora u području kulture.

Od 2013. u program uvodimo radionice audio/radijskog novinarstva pod vodstvom profesionalnih novinara i autora **Vida Mesarića** i **Ljubice Letinić**, koje nailaze na veliko zanimanje polaznika i u sklopu kojih nastaju neke od zanimljivijih zvučnih formi objavljenih na portalu. Na portalu se tako predstavlja sasvim novi vid kulturne proizvodnje i konzumacije, prvenstveno u obliku podcasta. Razvojem tehnologije, mijenjaju se i čitateljske/slušateljske navike i mediji se gotovo više ne konzumiraju bez vizualnog sadržaja, pokretnih slika. Stoga, ulazak u produkciju video novinarstva logičan je smjer razvoja i Školice i istoimenog joj portala, poligona za angažman mladih autora na temama koje ih interesiraju, a od javnog su interesa. U sklopu 11. ciklusa Školice održao se pilot i tog formata novinarske radionice. U tri termina održale su se tri paralelne radionice, a polaznici su sami birali kojim se formatom žele baviti.

Nakon uvodnog predavanja Martine Domladovac održane su radionice video (Ivan Granić), audio (Ljubica Letinić) i pisanog (Hrvoje Šimičević) novinarstva.

Promjena uvjeta, tehnika i pristupa radu u suvremenoj umjetnosti, promijenila je značajno i produkte umjetničkog rada. Stoga je za pristupanje umjetničkom radu, za njegovo razumijevanje, analizu i valorizaciju, važno raspolagati s više različitih aparata koji će promatraču omogućiti što obuhvatniji pristup njegovoj interpretaciji. Na primjerima koji će obuhvatiti radove relevantne za povijest suvremene umjetnosti, ali i radove koji nastaju u aktualnom trenutku, s polaznicima se radi na artikulaciji njihovih stavova i analizi umjetničkog rada što će im umnogome koristiti u daljnjem radu i razvoju spisateljskih vještina. U radioničkom segmentu fokusira se na forme eseja i kritike. U medijima, ključnim posrednicima vidljivosti i prepoznatljivosti suvremene kulture i umjetnosti, pogotovo onih njenih rubnih praksi, sve je manje prostora za njihovu sustavnu, upućenu i obuhvatnu evaluaciju i valorizaciju. Njihovo mjesto zauzele su takozvane kratke forme koje ne idu dalje od najava događanja i izvještaja da je pojedina izložba otvorena ili predstava odigrana. Fokusirajući se na formate eseja i kritike, radionice analize umjetničkog rada osiguravaju polaznicima prostor za razvoj vještina pisane analize i interpretacije umjetničkog djela te posljedično njihove kritičke valorizacije u zadanom mediju.

Voditeljice radionica su povjesničarka umjetnosti, autorica i predavačica na Akademiji likovnih umjetnosti **Miona Muštra** (za područje suvremenih vizualnih umjetnosti) te docentica na Odsjeku dramaturgije na Akademiji dramske umjetnosti u Zagrebu, istraživačica i autorica **Una Bauer** (polje suvremenih izvedbenih umjetničkih praksi). Radionice uključuju i terenske posjete kulturnim institucijama i klubovima.

Zbog postojeće politike medijske industrije vođene primarno profitom, mediji uglavnom nisu zainteresirani za podizanje kvalitete medijskih sadržaja, raznolikost tema te dodatno educiranje svojih suradnika i zaposlenika, a mladi novinari nemaju priliku stjecati nova znanja i novinarske vještine. Osim toga, mladi novinari u rubrikama kulture često ne mogu ni objaviti svoje tekstove, priloge ili reportaže te često nemaju priliku za praktičan rad. Kako stečena znanja i vještine novinarskog zanata s jedne strane te znanja o suvremenoj umjetnosti ne bi ostale samo na razini

teorijskog dijela ili na simulacijama situacija te kako bi se oni prenijeli u praksu, svi polaznici će imati mogućnost, ali i obavezu objaviti svoje radove na portalu Kulturpunkt.hr.

Kao međusemestralna tema, ponovno se pokazala produktivnom suradnja s Human Rights Film Festivalom te Zakladom Solidarna na produkciji tekstova i mentoriranju mladih kritičara koje zanimaju teme ljudskih prava, filmskog stvaralaštva i pisanja o njima. Polaznike je mentorirala **Martina Domladovac**, dugogodišnja urednica i novinarka, specijalno zainteresirana za filmske teme.

Svi su tekstovi objavljeni na portalu Kulturpunkt.hr, na sljedećoj [poveznici](#).

Tijekom radionica produkcije pisanih, audio i video formi te prilikom osmišljavanja, pripreme i realizacije završnog rada, polaznicima su osigurane konzultacije s mentorima koji ih vode kroz proces nastanka teksta te kroz uredničko oblikovanje završnog rada. Po završetku programa, zainteresirani polaznici kao i oni koji su kroz program pokazali specifičan interes, znanja i profil, imaju priliku za tromjesečnu praksu na portalu te nastavak suradnje s medijem po završenom internship programu.

Produkcija završnih radova događa se kroz siječanj i veljaču 2020. godine, a odabrane teme u rasponu su od kazališnih kritika i kritika vizualnih umjetnosti, eseja o dostupnosti umjetnosti i kulture, do položaja žena u suvremenom kulturnom imaginariju i urbanističkim politikama, spomenicima NOB-a, potom analiza albuma suvremene glazbe te mogućnostima govorenja o modnom dizajnu, da navedemo samo neke.

Kritika – jučer, danas, sutra

Kritika – jučer, danas, sutra partnerski je program koji zajednički provode organizacije koje godinama vode internet medije (**Booksa.hr** i **Kulturpunkt.hr**) posvećene praćenju suvremenih umjetničkih praksi i njihovom kritičkom vrednovanju te su svojim dosadašnjim projektima i aktivnostima stekle kako iskustvo tako i relevantnost u područjima koja prate (književnost, nezavisna kultura, suvremene umjetničke prakse).

Cilj ove programske linije jest afirmacija kritičke valorizacije suvremene domaće kulturno-umjetničke produkcije, ali i postavljanje u fokus rasprave o transformacijama kritike kao forme. Kritika je transformacijom medijskog polja izgubila svoju tradicionalno mjesto, a novi medijski formati i pojavnosti nude joj priliku, ali i traže od nje iznalaženje novih obliča, pristupa i jezika. No, osim transformacije medija, transformacija umjetničke produkcije pred kritiku postavlja sličan zahtjev za promišljanjem i artikulacijom novih pristupa i modela valorizaciji umjetničkih praksi. Stoga je i sam program mišljen na način da s jedne strane obuhvaća redovnu produkciju kritike koja će u širini pristupa i autorskih glasova nuditi nove pristupe kritičkoj strukturi, susrete kritičara

i upućenu raspravu o ulozi, poziciji, budućnosti i izazovima kritike, kao i predavanja i javne rasprave o suvremenoj kulturi, umjetnosti, društvu i transformacijama ovih polja te pristupe njima iz pozicije kritičkog promatranja.

U sklopu programa **Kritika – jučer, danas, sutra** i u 2019. godini nastavili smo s provedbom regionalnog projekta *Svijet oko nas – Metamorfoze pojma kritike* u sklopu kojega realiziramo niz aktivnosti kako u Hrvatskoj tako i u zemljama regije.

Edukacijske aktivnosti

Razvijanje osnovnih kritičkih kompetencija među srednjoškolcima i mladima odvija se putem razvedenog programa čitalačkih grupa na kojima se polaznici upoznaju s temeljnim oblicima kritičkoga pisanja, kontekstom kritike i raznolikim pristupima kritici. Ove smo godine za suradnju pri izvedbi aktivnosti angažirali teatrologinju, dramaturginju i kazališnu kritičarku **Natašu Govedić**. Susret je osmišljen kao participativna radionica s učenicima Škole primijenjene umjetnosti i dizajna te Klasične gimnazije u Zagrebu.

Kao specifičnu vrstu čitalačke grupe u suradnji s **Natašom Govedić** osmislili smo kružok pod nazivom Ovdje počinje kritika. Nakon uspješne radionice u sklopu prošlogodišnjeg SFeraKona, drugu smo izvedbu koncipirali u suradnji sa suvremenoplesnom platformom *Antisezona*. Prvu izvedbu u seriji *Što nastaje?* Zrinke Šimičić Mihanović

popratili smo neformalnim susretom u sklopu kojeg su mladi posjetitelji koji su prisustvovali izvedbi sudjelovali u otvorenom razgovoru s autoricom i izvođačicama, vođeni profesoricom Govedić.

Fokusirani i uže kritičarsko-stručni rad s mladim autorima koji su već odabrali pisanje kao sredstvo angažmana u polju kritičarskih praksi, iznimno je važan zbog suženog medijskog prostora za kritiku, osobito za mlade, neafirmirane autorice i autore. S mladim se kritičarima radilo na mentoriranju njihovih radova i završnih eseja. Kroz mentoriranje su prolazili odabir i definiranje, odnosno fokusiranje teme, koncipiranje teme, oblikovanje teksta, strukturiranje teksta, razvoj argumentacijske linije, artikulacija kritičkog stava. Na Kulturpunktu su objavljene kritike i tekstovi najuspješnijih polaznika **Sare Simić** i **Matka Vlahovića**, s kojima je nastavljena suradnja i nakon procesa mentoriranja. S novom generacijom mladih autora realizirali smo poseban segment kritičarskog pisanja u sklopu Human Rights Film Festivala 2019. koji je trajao od 1. do 8. prosinca. Objavljeni su radovi **Nike Petković**, **Ane Majdak**, **Gordane Kiseljak** i **Karle Despot**.

Publikacije

U ovom smo projektnom ciklusu nastavili s radom na produkciji kritičarskih publikacija posvećenim različitim umjetničkim područjima. Pojmovnici su koncipirani pluralistički, na način da kritiku ne okamenjuju u niz dogmatskih, nekritičkih postulata. Pritom će posebna pažnja biti posvećena recentnim pojavama u umjetnosti i načinima kojima bi im se moglo kritički pristupiti. Nakon što smo prošle godine objavili zbornik kritičarskih eseja *Opasno čitanje: Pojmovnik književne kritike*, koji okuplja najuglednije književne kritičarke i kritičare u regiji, i autorski zbornik kritičara **Luke Ostojića** *Upomoć, pročitajte knjigu! Klinički pojmovnik kritičkog čitanja*, trenutno su u procesu finalizacije dva grupna zbornika iz područja vizualnih i izvedbenih umjetnosti. Rad na publikacijama trajao je tijekom cijele godine, a one nastaju u suradnji s partnerskim organizacijama iz Slovenije (**SCCA Ljubljana**), Srbije (**SEEcult.org**) i Makedonije (**Kontrapunkt**), s ciljem zahvaćanja što šireg područja srodnih poetika i estetika te lakšeg angažiranja inozemnih autora za produkciju tekstova o kritici i kritičkom čitanju.

Za publikaciju o vizualnim umjetnostima slovenska teoretičarka Kaja Kraner pisala je o fenomenologiji kritike, srpska kustosica i teoretičarka **Maja Ćirić** o institucionalnoj kritici u vizualnim umjetnostima, bugarski teoretičar **Stanimir Panayotov** o feminističkoj kritici i queeru, srpska urednica u kulturi **Vesna Milosavljević** o novim medijima kritike, Vesna Vuković o umjetnosti i politici, a **Bojan Krištofić** o kritici i neformalnom obrazovanju. Tekstove **Kaje Kraner** i **Stanimira Panayotova** prevela je s engleskog, lektorirala i uredila **Miona Muštra**. Publikaciju o izvedbenim umjetnostima čine tekstovi **Une Bauer** o autentičnosti, izvedbi i vrednovanju u kontekstu društvenih mreža, **Mile Pavićević** o (ne)mogućnosti pisanja o plesu, **Ivana Medenice** o institucijama i kritici, **Hane Sirovice** o queeru i izvedbenim umjetnostima, **Nataše Govedić** o afektima i kritici, te **Maria Kikaša** o političnosti izvedbe. U prosincu su finalizirani uvodni tekstovi: urednici publikacije o kritici vizualnih umjetnosti i autori predgovora su **Miha Kelemina**, **Vesna Milosavljević**, **Lujo Parežanin** i **Elena Veljanovska**, a urednici i autori uvodnika publikacije o kritici izvedbenih umjetnosti **Marija Krnić** i **Lujo Parežanin**. Tijekom prosinca 2019. obje je publikacije dizajnirao **Zoran Đukić** te su poslane u tisak.

Javna događanja

U suradnji s Multimedijalnim institutom sudjelovali smo u organizaciji gostovanja glasovitog nizozemskog teoretičara **Geerta Lovinka**, koji je u petak, 29. ožujka u klubu MaMa održao predavanje *Dizajniran(a) da budeš tužan/na*, temeljeno na njegovoj istoimenog knjizi. Predavanje je bilo posvećeno temi društvenih mreža, memova, industrije prikupljanja podataka i novih tipova subjektivnosti koji nastaju u takvom okružju. Riječ je o temama ključnim za razumijevanje suvremene umjetničke prakse. U tom je smislu Lovinkovo predavanje na izuzetno vrijedan način teorijski adresiralo ključan kontekst kulturne i umjetničke prakse danas, ponudivši važne uvide ne samo za kritičare, nego i svakoga tko nastoji promišljati suvremenu kulturu.

Kolokvij o kritici

Ove je godine u sklopu projekta organiziran *Kolokvij o kritici* – jednodnevno događanje zatvorenog tipa koje je imalo za cilj potaknuti razgovor i raspravu, ali i međusobno upoznavanje i uspostavljanje komunikacije među kritičarima iz regije. Događanje se održalo 20. studenog 2019. u prostoru Pogona - Zagrebačkog centra za nezavisnu kulturu i mlade (Mislavova), a provedeno je kao upućena rasprava među kritičarima te urednicima medija koji njeguju ovu formu. Tema kolokvija je bila mogućnost umjetničke kritike izvan njenog formalnog polja, a uvodna izlaganja održali su teatrologinja, dramaturginja i kazališna kritičarka **Nataša Govedić**, književni kritičar i pisac Dinko Kreho i dizajner i likovni kritičar **Bojan Krištofić**, nakon kojih je uslijedila otvorena rasprava. Događanje je provedeno kao moderirana razgovorna forma u kojoj je sudjelovalo 25 kritičara i medijskih radnika iz Hrvatske, Srbije, Makedonije i Bosne i Hercegovine (**Vladimir Arsenić, Nađa Bobičić, Mirnes Sokolović, Iskra Geshoska, Katarina Luketić, Nina Čalopek, Davorka Begović, Tihana Bertek, Ana Fazekas, Nataša Govedić, Bojan Krištofić, Dinko Kreho, Igor Ružić, Luca Kozina, Hana Sirovica, Miljenka Buljević, Ivana Dražić, Lujo Parežanin, Marija Krnić, Matija Mrakovčić, Matea Munitić, Sanja Akrap, Filip Pacak, Željko Bašković, Martina Domladovac**). Nakon diskusijskog dijela, u klubu Booksa održao se razgovor o pisanju, kritici i politici s brazilskim autorom Viniciusom Jatobom, koji je moderirala **Miljenka Buljević**.

Međunarodne aktivnosti

Konferencija: Europe '89: The promise recalled

U sklopu projekta, **Ivana Pejić** iz Kurziva te **Ivana Dražić** i **Miljenka Buljević** iz Kulturtregera sudjelovale su u radu konferencije europske mreže kulturnih časopisa Eurozine, održane u Berlinu od 1. do 3. listopada. U sklopu konferencije, predstavnice Kulturtregera razmijenile su iskustva s urednicima i kritičarima iz drugih zemalja, prije svega urednicom časopisa Westpennest iz Beča Andreom Zederbauer, urednikom časopisa Vagant iz Bergena, Audunom Lindholnom, urednicom časopisa Ord&Bild iz Gothenburga, Ann Ighe te urednikom časopisa Razpotja iz Ljubljane, Lukom Lisjakom Gabrijelčičem. Kurziv je dogovorio suradnju u razmjeni sadržaja s varšavskom organizacijom koja producira istoimeni časopis i web portal, Krytyka Polityczna. Ista organizacija producira i portal za društvena i kulturna pitanja koja se otvaraju u javnom prostoru zemalja Jugoistočne Europe.

Konferencija je omogućila izravne kontakte s urednicima i kritičarima iz cijele Europe kao i razmjenu sadržaja i planiranje novih suradnji što je u ovom trenutku od velikog značaja za projekt.

Bookstan

Ivana Dražić iz Kulturtregera sudjelovala je u školi književnih kritičara organiziranoj za vrijeme književnog festivala Bookstan u Sarajevu. **Ivana Dražić** polaznicima radionice održala je predavanje

o uredničkom radu na književnom portalu Booksa.hr te s polaznicima radila na njihovim kritikama koje su i objavljene na portalu.

Čistač na pola puta

Javni razgovor povodom retrospektive *Čistač* Marine Abramović u Muzeju savremene umetnosti u Beogradu, koja je izazvala podijeljene reakcije u javnosti, održan je 22. studenog u galeriji Artget Kulturnog centra Beograda. U razgovoru o kompleksnosti retrospektive, odjecima i reagiranjima, kao i o dometima te izložbe, sudjelovali su kustos beogradske postavke **Dejan Sretenović** (MSU Beograd), kustosica MSU Zagreb **Leila Topić**, povjesničar umjetnosti Jerko Denegri, umjetnik i profesor na FLU u Beogradu **Vladimir Nikolić**, umjetnica **Ivana Ranisavljević** i urednica u KCB-u **Zorana Đaković Miniti**. Razgovor su moderirale **Vesna Milosavljević** (SEEcult.org) i **Slađana Petrović Varagić** (NFC Filmart).

Kritika u krizi

U nedjelju, 15. prosinca u Javnoj sobi u Skopju održao se javni razgovor *Svijet oko nas - kritika u krizi*. Uz **Luju Parežanina** i **Hanu Sirovicu** (Kurziv/Kulturpunkt.hr), **Iskru Geshosku** (Kontrapunkt) i moderatora **Nikolu Gelevskog** (Okno.mk), u razgovoru je sudjelovalo više uglednih autora/ica, kritičara/ica i umjetnika/ica, poput **Nebojše Vilića**, **Branimira Stojanovića Trše**, **Vladimira Jankovskog**, **Emilije Dzipunove** i drugih. Razgovor se dotaknuo teme različitih iskustava i pozicija kritike u regiji, ali i njihovih dijeljenih problema, pitanja dugotrajne infrastrukture za kritiku, različitih kritičarskih perspektiva poput queer, feminističke itd. i promjena u strukturi kritičarskog polja.

Ruksak (pun) kulture

Kurziv je drugu godinu za redom sudjelovao u realizaciji svojih radionica kroz program Ministarstva kulture **Ruksak (pun) kulture**.

Kulturpunktov vodič kroz suvremenu umjetnost radionica je osmišljena na temelju programa *Kulturpunktova novinarska školica* koju udruga Kurziv provodi i razvija od 2009. godine. Osnovni

program Školice koja se tijekom vremena mijenjala na temelju iskustva provedbe i prilagođavala trenutnim potrebama, čine 4 obrazovna modula. Iako dio integralne cjeline Školice, svaki od modula može se izdvojiti kao zasebna i samostalna jedinica te prilagoditi specifičnim potrebama različitih skupina. Ovu metodu provodili smo nekoliko godina u suradnji sa Školom primijenjene umjetnosti i dizajna, a na sličan način oblikovali smo program Kulturpunktovog vodiča kroz suvremenu umjetnost koji smo prošle godine provodili u Čakovcu, Varaždinu i Visu, a sada smo ga prilagodili i potrebama učenica i učenika Sušačke gimnazije.

U 2019. gostovali smo u Prvoj sušačkoj hrvatskoj gimnaziji u Rijeci, Srednjoj školi Hvar i Gimnaziji Dubrovnik.

Na strukturiranju programa, oblikovanju građe i pripremi materijala zajednički su radili **Martina Domladovac** i **Lujo Parežanin**, novinari portala Kulturpunkt.hr. Program se provodi kroz tri školska sata tijekom kojih im nastojimo pružiti teorijski uvid u osnovne konceptualne probleme i pitanja koja postavlja suvremena umjetnost, da bi potom u praktičnom dijelu novostečena znanja primijenili u interpretaciji reprezentativnih suvremenoumjetničkih djela. Prilikom teorijske razrade tematike inzistiramo na korištenju interaktivnih metoda kako bi se što više približili mladoj publici te predmetnu građu prilagodili znanju, mogućnostima i interesima svake grupe.

Radionicu smo započeli razgovorom s učenicima o njihovim kulturnim interesima i navikama, a navodeći ih kroz dijalog na promišljanje tih interesa potaknuli smo ih na uočavanje razgraničenja umjetničkog od neumjetničkog, forme umjetničkog djela, autorstva, estetske vrijednosti, institucionalizacije umjetnosti i sl. Razgovor o njihovim interesima, osim što im je otvorio pogled na različitost kulturnih formi, predstavio je primjeren uvod u razmatranje umjetnosti kao kompleksne društvene i institucionalne prakse kroz niz klasičnih primjera iz povijesti umjetnosti. U teorijskom dijelu posebno smo se usredotočili na specifičnost zaokreta u shvaćanju umjetničkog djela koji su donijele moderna i suvremena umjetnost.

U praktičnom dijelu radionice, učenici su, u nasumično podijeljenim skupinama, dobili zadatak samostalno analizirati umjetnički rad na temelju ranije stečenih znanja i uvida u specifičnosti suvremene umjetnosti. Svaka grupa dobila je po jedan primjer radova suvremenih autora koji različitim metodama propituju socijalna i politička pitanja, te uvjete u kojima nastaju i opstaju umjetnička djela. Radovi koje su analizirali bili su: – *An Artist Who Can Not Speak English Is No Artist* Mladena Stilinovića, *Činjenica da je nekom dana mogućnost da napravi izložbu važnija je od onoga što će na toj izložbi biti pokazano* Gorana Trbuljaka, *Your Gaze Hits the Side of My Face* Barbare Kruger te *Bosnian Girl* Šejle Kamberić.

Razvoj publike

Razvoj publike provodimo tako da našu primarnu publiku - mlade - postavljamo u središte tih programa, te proširujemo opseg dosadašnjih aktivnosti. Smatramo važnim mladima svih socijalnih, klasnih i zdravstvenih pozadina omogućiti stjecanje alata za uspostavljanje komunikacije sa suvremenim umjetničkim i kulturnim praksama, kao i ovladavanje tehnikama njihova razumijevanja i interpretacije. Kao metodu za okupljanje zainteresiranih sudionika u tematskim raspravama i razvoj kritičke i aktivne zajednice provodimo čitateljske kružoke čiji su fokusi suvremena umjetnost i nezavisna kultura.

I u 2019. nastavili smo aktivnost Kviz-o-rame u čijoj smo organizaciji samu formu kviza koristili kao metodu širenja publike. Među sudionicima kvizova bilo je čitatelja portala Kulturpunkt, korisnika Kurzivovih drugih programa, ali i ljudi koji su ovom prilikom po prvi put došli u kontakt s našom udrugom. Kurzivova Kviz-o-rama razvija zapostavljene didaktičke potencijale forme kvizova. Stoga je u realizaciji poseban naglasak bio postavljen na kulturu kao emancipacijski faktor u društvu, a publika je bila animirana i informirana kroz zabavu ne samo kao pasivni promatrači već i kao aktivni sudionici u kulturno-umjetničkim procesima. Kviz-o-rama je koncipirana oko ključnih područja kulturne proizvodnje (književnost, film, glazba, vizualne i izvedbene umjetnosti te popularna kultura), s odmakom od trivijalnog. Suvoditelj ove aktivnosti je Kulturpunktov dugogodišnji zaposlenik, a sada vanjski suradnik Vatroslav Miloš. Koautorica pitanja i suvoditeljica kvizova je i Lana Pukanić, jedna od osnivačica i urednica portala Muf i portala Krilo.

Novu sezonu Kulturpunktove kviz-o-rame otvorili smo u prostoru Kulturnog centra Mesnička, mjestu koje je od svog otvorenja u siječnju 2018. godine postalo okupljalište najcjenjenijih jazz glazbenika iz Hrvatske i šire. Kako se kviz održavao u vrijeme čak dva iznimna glazbena događanja – Muzičkog biennala i ZEZ festivala, kojima je Kulturpunkt.hr medijski pokrovitelj, tako smo i pitanja temeljili na različitim glazbenim žanrovima. Odabirom ove lokacije održavanja kviza izašli smo iz

zone nezavisnih kulturnih prostora, ipak se povezavši sa prostorom koji ugošćava glazbene sadržaje relevantne za područja našeg interesa. Partneri događanja, koji su doprinijeli svojim nagradama, bili su nakladnik Sandorf s kolekcijom knjiga

o glazbi, te značajni predstavnici eksperimentalnog jazz-a i elektronike Kozmodrum i Sonvoyce on Source. Nakon ciklusa feminističkih, filmskih, glazbenih i kazališno-izvedbenih kvizova, proljetnu Kulturpunktovu kviz-o-ramu, organizirali smo u sklopu Jedinstvene vrtne zabave u dvorištu Pogona Jedinstvo. Opuštena atmosfera bila je okvir za niz kulturnih sadržaja, od radionica do koncerta, na koje se kviz-o-rama nadovezala svojim pop-kulturnim izdanjem. Nagrade pobjednicima dijelili smo u suradnji s partnerima produkcijskom kućom Restart, Tjednom suvremenog plesa koji se održava u lipnju i orkestrom Mimika nanovo povezavši koncept kviza sa sadržajem portala Kulturpunkt i aktualnim događanjima. Kvizovi drugog polugodišta održani su u izuzetno posjećenom prostoru KC Mesnička u studenom i prosincu u suradnji s nakladničkom kućom Fraktura pri čemu je i tematski fokus usmjeren na područje književnosti.

Aktivnosti razvoja publike su bile usmjerene i na osnaživanje vlastitih organizacijskih kapaciteta u dva glavna segmenta. Jedan je uključivao ulaganje u osposobljavanje na području digitalnog marketinga i community managementa, dok se drugi razvija u smjeru istraživanja alata korištenja novih prostora komunikacije i modifikacije postojećih.

Angažiranjem vanjske suradnice Dine Vozab inicirali smo provođenje istraživanja u svrhu boljeg razumijevanja mlađe postojeće i potencijalne publike, njihovih interesa, komunikacijskih navika i načina konzumacije kulturnih sadržaja. Ovo istraživanje koje je uključivalo i fokus grupu održanu na Fakultetu političkih znanosti u Zagrebu u prosincu, uvod je u obimniji istraživački proces planiran za 2020. godinu.

Suradnje i partnerski odnosi

Kurziv je član nekoliko lokalnih, nacionalnih i regionalnih platformi i saveza udruga poput **Operacije grad** i **Kooperative** te surađuje s brojnim organizacijama nezavisne kulturne scene, ali i organizacijama angažiranim na temama obrazovanja, ljudskih prava i demokratizacije.

Kurziv je u 2019. bio nositelj regionalne platforme *Svijet oko nas – metamorfoza kritike u regiji* u sklopu koje realiziramo niz aktivnosti kako u Zagrebu, tako i u zemljama regije u suradnji sa **SEEcultom** iz Srbije, **SCCA** iz Slovenije i **Kontrapunktom** iz Makedonije, a suradnju nastavljamo i u 2020. godini.

S partnerima iz Nizozemske (**European Cultural Foundation**), Španjolske (**ZEMOS98**), Poljske (**Krytyka Polityczna**), Francuske (**Les Têtes de l'Art**) i Švedske (**Fanzingo**) sudjelujemo u trogodišnjem projektu *MediActivism: courageous young citizens test new ways to reclaim their cities* podržanog kroz program **Erasmus +**. Projekt je usmjeren radu s mladim medijskim aktivistima i mogućnostima medijske prezentacije njihovih priča i iskustava o pravu na grad, a projekt uključuje zagovaračke i izdavačke aktivnosti.

Kao partneri smo u prosincu 2018. krenuli u realizaciju projekta *Svi za Pogon, Pogon za sve!*, financiranog u sklopu **Europskog socijalnog fonda**. U sklopu projekta Kurziv vodi javnu kampanju s ciljem podizanja svijesti o važnosti i inovativnosti modela sudioničkog upravljanja kulturnom infrastrukturom te produkciju publikacije o praksama sudioničkog upravljanja u gradu Zagrebu. Nositelj projekta je **Savez udruga Operacija grad**, a uz **POGON - Zagrebački centar za nezavisnu kulturu i mlade**, na projektu kao partneri sudjeluju **Grad Zagreb** i **Kurziv – Platforma za pitanja kulture, medija i društva**. Projekt se provodi od 1. prosinca 2018. do 30. studenog 2020.

Također smo intenzivno radili na razvoju i povećanju prihoda od samoprihodovanja kroz provedbu kampanja, medijska pokroviteljstva te razvoj oglašivačke djelatnosti.

Kurziv je i pridruženi član europske mreže časopisa u kulturi **Eurozine** čijem smo okupljanju, pod nazivom *Europe '89: The promise recalled* prisustvovali od 1. do 3. listopada u Berlinu.

Programne udruge u 2018. godini podržavali su Zaklada Kultura nova, Ministarstvo kulture Republike Hrvatske te Grad Zagreb.

Zaklada
Kultura nova

Republika
Hrvatska
Ministarstvo
kulture
Republic
of Croatia
Ministry
of Culture

Europska unija
"Zajedno do fondova EU"

EUROPSKI STRUKTURNI
I INVESTICIJSKI FONDovi

UČINKOVITI
LJUDSKI
POTENCIJALI

Rad portala Kulturpunkt.hr u 2018. podržavali su: Ministarstvo kulture Republike Hrvatske; Grad Zagreb; Hrvatski audiovizualni centar; Fond za poticanje pluralizma i raznovrsnosti elektroničkih medija (AEM).

